

**Kuratorium Oświaty
w Olsztynie**

Kod ucznia

(Wpisuje uczeń)

Imię i nazwisko ucznia, klasa

(Wypełnia komisja po rozkodowaniu arkusza)

Suma pkt.

% pkt.

KONKURS Z BIOLOGII

DLA UCZNIÓW GIMNAZJÓW WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO W ROKU SZKOLNYM 2017/2018

ETAP WOJEWÓDZKI

Drogi Gimnazjalisto,

witaj na etapie wojewódzkim konkursu z biologii. Przeczytaj uważnie instrukcję i postaraj się poprawnie odpowiedzieć na wszystkie pytania.

- Arkusz konkursowy zawiera 27 zadań na stronach od 2 do 13.
- Przed rozpoczęciem pracy sprawdź, czy Twój arkusz jest kompletny. Jeżeli zauważysz usterki, zgłoś komisji nadzorującej.
- Zadania czytaj uważnie i ze zrozumieniem.
- Odpowiedzi wpisuj długopisem albo piórem z **niebieskim** tuszem.
- Dbaj o czytelność pisma i precyzję odpowiedzi.
- W zadaniach typu wyboru wielokrotnego prawidłową odpowiedź zaznacz stawiając znak **X** na literze poprzedzającej treść wybranej odpowiedzi.
- Jeżeli się pomylisz, błędne zaznaczenie otocz kółkiem i zaznacz znakiem **X** inną odpowiedź.
- Nie używaj korektora.
- Oceniane będą tylko te odpowiedzi, które zostały umieszczone w miejscu do tego przeznaczonym.
- W nawiasach podano orientacyjną liczbę punktów za zadanie.
- Pracuj samodzielnie.

Data:

09 lutego 2018 r.

Godzina

rozpoczęcia:

10.00

Czas pracy:

90 minut

Liczba punktów do
uzyskania:

59

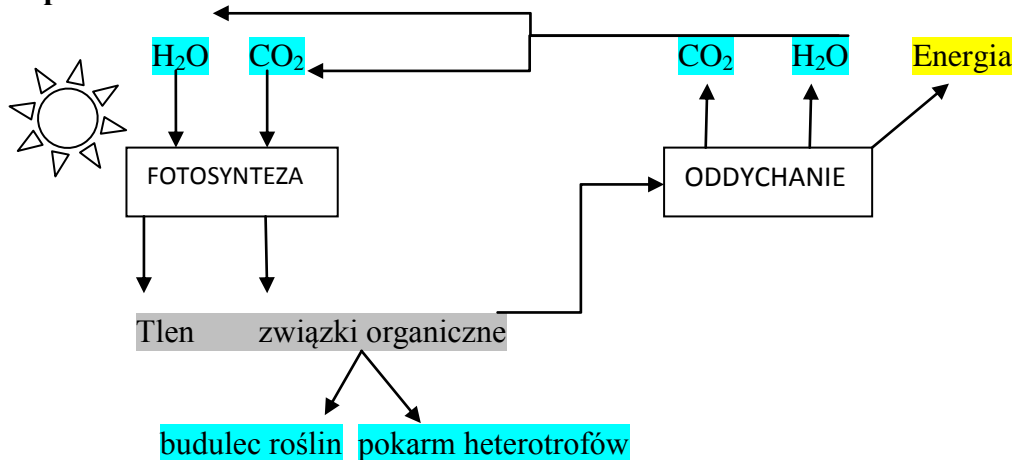
Powodzenia!

Komisja Konkursu Przedmiotowego z Biologii

Zadanie 1. (0-1)

Uczniowie klasy pierwszej gimnazjum analizowali na lekcji zamieszczony poniżej schemat i wyciągnęli kilka ogólnych wniosków. **Który wniosek jest błędny?**

Zaznacz odpowiedź.

- W komórce roślinnej zachodzi przemiana materii i energii.
- Produkty fotosyntezy roślina zużywa do oddychania komórkowego.
- Produkty oddychania komórkowego są przez roślinę pobierane w procesie fotosyntezy.
- Dostarczenie energii jest warunkiem reakcji fotosyntezy i oddychania.

Zadanie 2. (0-3)

Oceń prawdziwość podanych informacji.

Lp.	Informacje na temat fotosyntezy i oddychania	P/F
1.	Substratami w reakcji fotosyntezy są: dwutlenek węgla i woda.	
2.	Produktem oddychania komórkowego jest pokarm i energia.	
3.	Prostym związkiem organicznym powstającym w wyniku fotosyntezy jest skrobia.	
4.	Oddychanie beztlenowe (fermentację) przeprowadzają tylko bakterie.	
5.	Oddychanie tlenowe zachodzi w mitochondrium i częściowo w cytoplazmie.	
6.	Wszystkie rośliny naczyniowe oddychają tlenowo.	

Zadanie 3. (0-1)

Zaznacz odpowiedź/odpowiedzi.

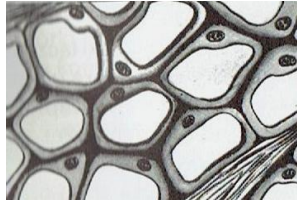

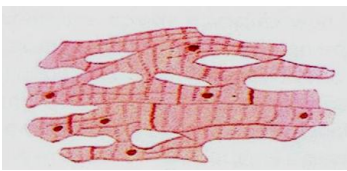
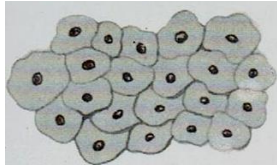
Które z podanych części roślin nie są owocami?

- bulwa ziemniaka
- ogórek (część jadalna)
- jadalna część brokuła
- strąk grochu

Zadanie 4. (0-4)

Na poniższych rysunkach przedstawiono fragmenty różnych rodzajów tkanek człowieka.

A. Do tabeli wpisz pełne nazwy typu i rodzaju tkanek oznaczonych cyframi 1-6.

		
1.	2.	3.
		
4.	5.	6.

B. Podaj jedno miejsce występowania oraz podstawową czynność tkanki nr 5.

Odp.: Miejsce występowania.....

Czynność (funkcja) .....

Zadanie 5. (0-3)

Uzupełnij tabelę dobierając do nazwy rośliny (1-6) nazwę jadalnego(ych) organu(ów) i nazwę głównego produktu fotosyntezy (związku organicznego) magazynowanego w tym(ch) organach.

ORGANY: korzenie, łodygi, liście, owoce, nasiona

ZWIĄZKI ORGANICZNE: cukier, tłuszcz, białko

Lp.	ROŚLINA	ORGANY	ZWIĄZKI ORGANICZNE
1.	FASOLA		
2.	ZIEMNIAK		
3.	WIŚNIA		
4.	SŁONECZNIK		
5.	MARCHEW		
6.	SOJA		

Zadanie 6. (0-1)

Zaznacz zestaw, w którym wymieniono wyłącznie pajęczaki.

- a. pchła, kwietnik, skakun, modliszka
- b. kleszcz, kosarz, skorpion, tygrzyk
- c. pająk krzyżak, kosarz, kątnik, mszyca
- d. skorpion, giez, chrabąszcz, zaleszczotek

Zadanie 7. (0-1)

Owodniowcami nazywa się zwierzęta, których błony płodowe zabezpieczają zarodek przed wyschnięciem, zmianą temperatury i urazami. **Które grupy zwierząt należą do owodniowców?**

Zaznacz poprawną odpowiedź.

- a. wszystkie kręgowce
- b. wyłącznie ptaki i ssaki
- c. wyłącznie gady i ptaki
- d. gady, ptaki i ssaki

Zadanie 8. (0-1)

W Polsce obowiązkowe są szczepienia przeciw:

- a. gruźlicy i inwazyjnym zakażeniom Haemophilus influenza typu B
- b. błonicy i tężcowi
- c. wirusowemu zapaleniu wątroby (WZW) typu B i inwazyjnym zakażeniom Streptococcus
- d. wszystkim chorobom wymienionym w punktach a, b, c

Zadanie 9. (0-1)

Zaznacz odpowiedź.

Osobom przebywającym na terenach o nasilonym występowaniu tej choroby, w szczególności osobom zatrudnionym przy eksploatacji lasu, stacjonującemu wojsku, funkcjonariuszom straży pożarnej i granicznej, rolnikom, młodzieży odbywającej praktyki oraz turystom i uczestnikom kolonii i obozów terenowych zaleca się szczepienia przeciw:

- a. cholery
- b. grypie
- c. kleszczowemu zapaleniu mózgu
- d. wścieklicy

Zadanie 10. (0-2)

Szkielet człowieka jest zbudowany z wielu elementów kostnych, zróżnicowanych pod względem wielkości, kształtu, połączeń i przystosowanych do pełnienia różnych funkcji. W budowie biernego narządu ruchu wyróżniamy części, w skład których wchodzi poszczególne kości.

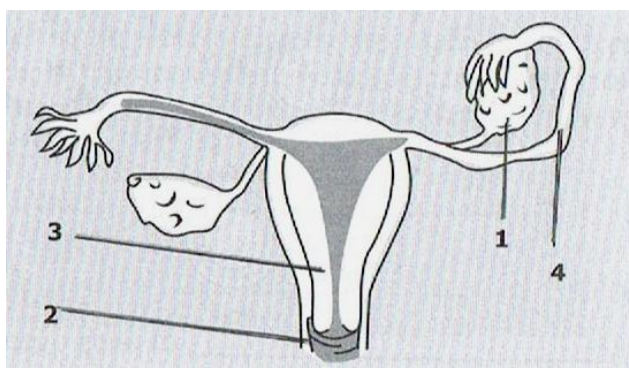
Przyporządkuj właściwym częściom szkieletu człowieka (A-H) poszczególne kości wybrane z zestawu 1-9.

Części szkieletu	Kości
A – mózgowiaszka	1. kość jarzmowa
B – trzewioczaszka	2. kość promieniowa
C – kończyna górna	3. kość piszczelowa
D – kończyna dolna	4. kość kulszowa
E – obręcz barkowa	5. mostek
F – obręcz miednicowa	6. obojczyk
G – klatka piersiowa	7. żuchwa
H – kręgosłup	8. kręg szczytowy (atlas)
	9. kość krucza

A	B	C	D	E	F	G	H

Zadanie 11. (0-2)

Na rysunku przedstawiono narządy wewnętrzne żeńskiego układu rozrodczego człowieka. Na podstawie rysunku i wiedzy biologicznej wykonaj polecenia A, B.

A. Cyframi 1, 2, 3, 4 oznaczono:

- 1 - .....
- 2 - .....
- 3 - .....
- 4 - .....

B. Podaj nazwę miejsca:

- a) powstawania gamet - .....
- b) zapłodnienia - .....
- c) implantacji zarodka - .....
- d) rozwoju płodu - .....

Zadanie 12. (0-3)

Zmiany stężenia hormonów gonadotropowych i jajnikowych powtarzające się cyklicznie w czasie płodnego życia kobiety determinują zmiany w cyklu menstruacyjnym (miesiączkowym) kobiety.

A. Podaj nazwy dwóch hormonów przedniego płata przysadki mózgowej, które stymulują cykliczne zmiany w obrębie jajników i błony śluzowej macicy.

1. ....
2. ....

B. Opisz rolę progesteronu, produkowanego w jajniku (przez ciało żółte), w cyklu miesięcznym kobiety.

- .....
- .....
- .....
- .....

Zadanie 13. (0-1)

Zaznacz poprawną odpowiedź.

W organizmie człowieka trawienie cukrów rozpoczyna się już w jamie ustnej przy udziale ptialiny.

W którym odcinku układu pokarmowego zachodzi dalsze enzymatyczne trawienie cukrów ?

- a. W żołądku pod wpływem kwasu solnego.
- b. W dwunastnicy pod wpływem amylazy trzustkowej.
- c. W jelicie cienkim pod wpływem trypsyny.
- d. Zarówno w żołądku jak i w dwunastnicy pod wpływem soku trzustkowego.

Zadanie 14. (0-1)

Uporządkuj narządy tworzące łuk odruchowy, który spowodował cofnięcie ręki w momencie kontaktu z gorącą parą wodną.

W punktach 1-5 wpisz wybrane określenia z ramki.

nerw ruchowy * rdzeń kręgowy * nerw czuciowy * efektor (mięsień) * receptor czuciowy skóry
--

Odpowiedź:

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

Zadanie 15. (0-1)

Prawidłowe zestawienie gruczołu dokrewnego z produkowanym przez niego hormonem podano w dwóch punktach.

Zaznacz poprawne odpowiedzi.

- a. tarczyca – tyroksyna.
- b. trzustka – tymozyna.
- c. przysadka mózgowa – tyroksyna.
- d. nadnercza – adrenalina

Zadanie 16. (0-1)

Które z podanych określeń są nazwami wad i chorób wzroku?

Zaznacz odpowiedź.

- a. zez, astygmatyzm, jaskra
- b. krótkowzroczność, zaćma, osteoporoza
- c. daltonizm, dalekowzroczność, lordoza
- d. zespół suchego oka (CVS), jęczmień, kifoza

Zadanie 17. (0-4)

Para ludzi planuje założyć rodzinę i mieć dzieci. Przyszły ojciec jest zdrowy, a matka jest nosicielką hemofilii – choroby genetycznej sprzężonej z płcią.

1. **Przedstaw dziedziczenie hemofilii w tej rodzinie za pomocą szachownicy Punetta. Uzupełnij wszystkie brakujące elementy krzyżówki genetycznej oraz wypisz w wy kropkowane miejsca genotypy dzieci.**

Matka Ojciec	X^H	X^h

Genotyp/y chłopców: .....

Genotyp/y dziewczynek: .....

Genotyp i płeć dziecka chorego: .....

2. **Czy dla prognozowania wystąpienia choroby u potomstwa ma znaczenie określenie płci dziecka? Odpowiedź uzasadnij.**

Zadanie 18. (0-4)

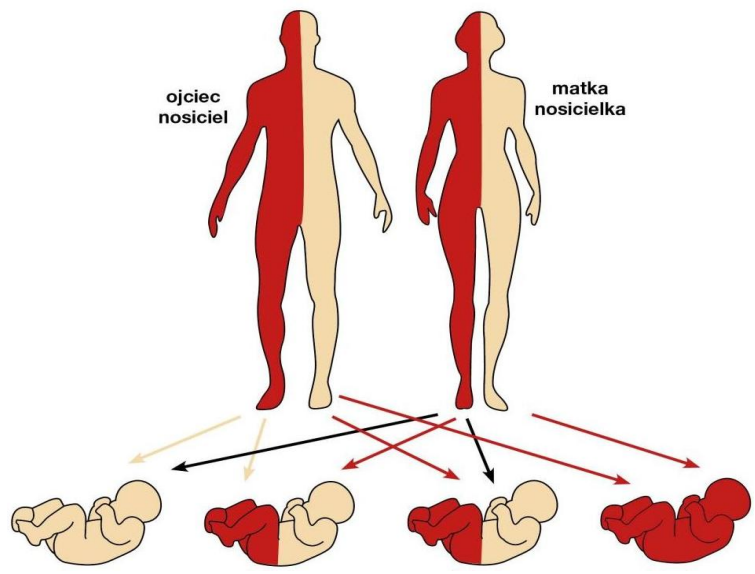
Mukowiscydoza jest nieuleczalną chorobą warunkowaną mutacją genową, którą dziedziczy dziecko autosomalnie recesywnie.

Jeśli oboje rodzice są nosicielami genu mukowiscydozy, to jakie jest prawdopodobieństwo urodzenia się dziecka:

- a) zdrowego nienosiela
- b) bezobjawowego nosiciela,
- c) zdrowego płci męskiej (syna)?

Aby to ustalić wykonaj polecenia A i B.

A. Uzupełnij schemat dziedziczenia mukowiscydozy przedstawiony za pomocą rysunku, podpisując każdy z fenotypów i jego prawdopodobieństwo.

Na podstawie: WWW.muko.gda.pl/o-chorobie/dziedziczenie-mukowiscydozy/

Fenotyp: .....
 .....
 .....
 .....

Prawdopodobieństwo w %:

--	--	--	--

B. Przedstaw dowód genetyczno-matematyczny na prawdopodobieństwo urodzenia się zdrowego chłopca bez mutacji (iloczyn prawdopodobieństwa płci i choroby).

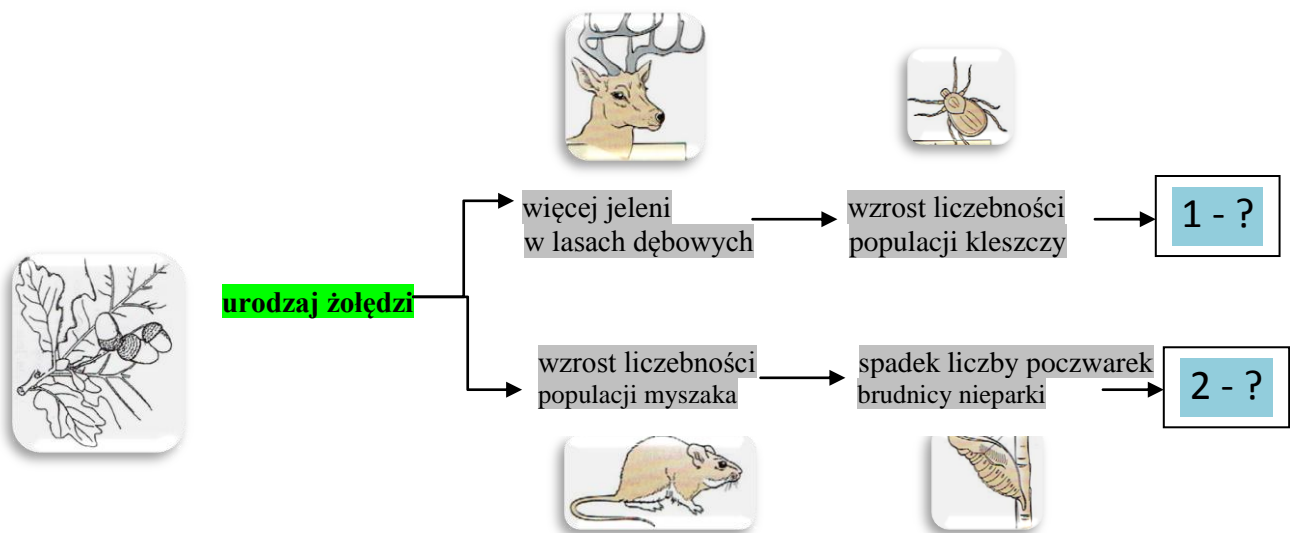

Zadanie 19. (0-2)

Rysunek przedstawia zmiany w sieci zależności pokarmowych w wyniku urodzaju żołądzi w lasach dębowych w północno-wschodniej części Stanów Zjednoczonych pod koniec lat 90. XX wieku.

Informacja uzupełniająca rysunek:

Gąsienice brudnicy nieparki żerują na liściach dębu. Kleszcze mogą przenosić na ludzi bakterie wywołujące boreliozę.

Na podstawie: Biologia, Salomon, Berg, Martin, Ryc. 52-1, str. 1024

Na podstawie informacji przedstawionych na rysunku podaj dwa ostateczne (końcowe) skutki urodzaju żołądzi dla ludzi i lasu oznaczone cyframi 1 i 2.

- 1 - .....
- 2 - .....

Zadanie 20. (0-4)

Posługując się rysunkiem i informacją z zadania 19 podaj:

A) dokładną nazwę poziomu troficznego zajmowanego w łańcuchu pokarmowym przez:

- a. kleszcza .....
- b. myszaka .....

B) nazwy pasożytów zewnętrznych występujących w obu łańcuchach pokarmowych

.....

C) nazwę (y) owada(ów) występującego(ych) w obu łańcuchach pokarmowych

.....

Zadanie 21. (0-1)

Można go spotkać na obszarze całej Polski w lasach liściastych i mieszanych, parkach i alejach starych drzew. Jest to ptak osiadły, więc bywa gościem przydomowych karmników. Cechuje go krępe ciało wielkości wróbla z krótkim ogonem. Wierzch ciała ma popielaty a spód beżowo rudawy lub żółtawy. Przez oko przebiega charakterystyczny czarny pasek sięgający aż do karku. Dziób ma mocny, dłutowaty. Jest jedynym naszym ptakiem, który chodzi po pniu i gałęziach głową w dół. Sam nie wykuwa dziupli, lecz potrafi zmniejszać średnicę zbyt dużego otworu wejściowego oblepiając go gliną.

Zaznacz odpowiedź.

Opisany ptak to:

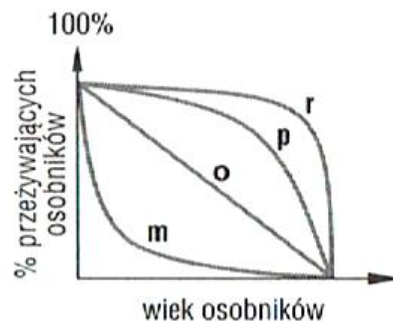
- mazurek
- rudzik
- zięba
- kowalik

Zadanie 22. (0-1)

Na wykresie przedstawiono cztery typy krzywych przeżywania (m, o, p, r).

Zaznacz odpowiedź.

Krzywą (e) charakterystyczną (e) dla populacji, które wydają na świat liczne potomstwo, ale się nim nie opiekują (np. owady, ryby, rośliny) jest:

- m
- m, o
- p
- p, r

Zadanie 23. (0-3)

Pingwiny – ptaki nie latające o silnie zredukowanych skrzydłach i spiętych błoną pławną palcach kończyn tylnych. Nie posiadają kości pneumatycznych, skrzydła przekształcone są w „wiosła”, a łuskowate pióra szczelnie przylegają do ciała, osłaniając gęste upierzenie i grubą warstwę tłuszczu. Gnieźdzą się w dużych koloniach a żywią rybami. Niektóre gniazda budują na ziemi. Pisklęta gromadzą w tzw. przedszkolu. Pingwiny cesarskie, przebywające na krach lodowych, noszą jajo na nogach w celu ogrzania ich fałdą brzuszną.

Na podstawie: Encyklopedia szkolna Biologia, Wyd. Zielona Sowa, Kraków 2006

Na podstawie analizy tekstu wykonaj polecenia A, B, C.

A) Podaj dwie cechy budowy powodujące, że pingwiny nie latają.

1. ....
2. ....

B) Wymień dwie cechy przystosowujące pingwina do żerowania w lodowatych wodach.

1. ....
2. ....

C) Podaj dwa przykłady świadczące o tym, że pingwiny to ptaki społeczne i opiekuńcze.

1. ....
2. ....

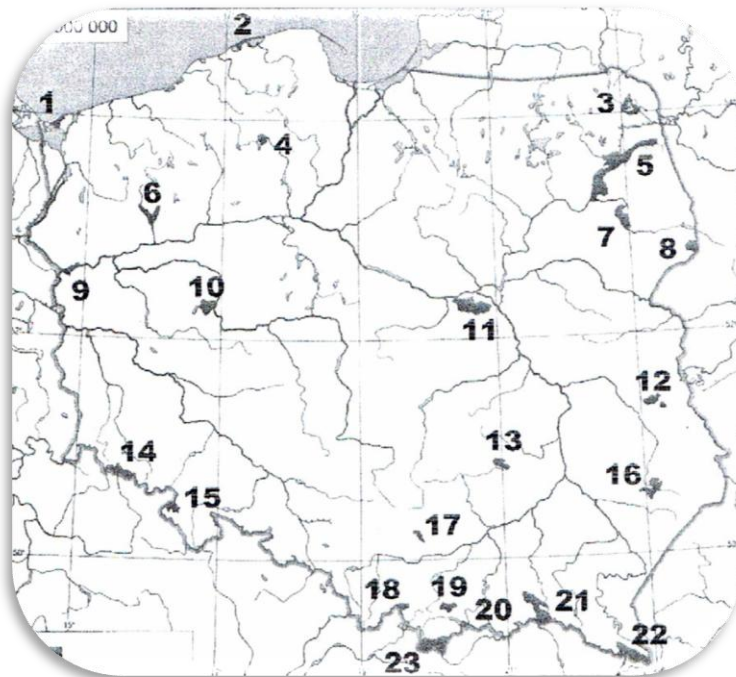
Zadanie 24. (0-3)

Zweryfikuj prawdziwość charakterystyk przedstawionych gatunków. Do każdego opisu wkładł się błąd. Zaznacz nieprawdziwe informacje i wpisz do tabeli odpowiednie litery.

L.p.	Gatunek	Charakterystyka	Nieprawdziwa informacja
1.	łoś europejski	a) Ssak kopytny z rodziny jeleniowatych. b) Posiada wyjątkowo długie kończyny. c) Zapada w sen zimowy.	1 - ....
2.	rzekotka drzewna	a) Jedyna żaba nadrzewna w Europie. b) Palce ma zakończone przylgami. c) Ma gładką skórę, najczęściej o barwie zielonej.	2 - ....
3.	biedronka azjatycka	a) Chrząszcz inwazyjny obecny w Polsce od 2006 r. b) Ma stałą liczbę kropek. c) Skutecznie ogranicza populację mszyc.	3 - ....
4.	salwinia pływająca	a) Mech wodny. b) Zaściela tafle wody w spokojnych zatoczkach. c) Roślina jednoroczna i zarodnikowa.	4 - ....
5.	chrobotek reniferowy	a) Grzyb porostowy niezwykle odporny na zimno. b) Występuje na glebach kwaśnych, dobrze znosi suszę i nasłonecznienie. c) Plecha jednolita skorupiasta.	5 - ....
6.	jelonek rogacz	a) Jeden z największych chrząszczy w Polsce. b) Nie posiada zdolności lotu. c) Larwa ma postać pędraka żyjącego w zmurszałym drewnie lub w ziemi, gdzie się przepoczwarza.	6 - ....

Zadanie 25. (0-4)

Na mapce konturowej Polski oznaczono za pomocą cyfr orientacyjne położenie wszystkich 23 parków narodowych. W tabeli pod mapką zamieszczono bardzo krótkie lecz znaczące charakterystyki sześciu Parków.

Symbol	Charakterystyka
A.	Park położony na obszarze województwa pomorskiego. Jego wizytówką są czyste i głębokie jeziora rynnowe (dystroficzne i oligotroficzne), otoczone borami sosnowymi.
B.	Głównym zadaniem Parku jest ochrona fragmentu naturalnie ukształtowanej bagiennej doliny rzeki na Nizinie Północnopolaskiej. „Labirynt wodny zachwycający dzikim czarem”.
C.	Największy i najbardziej naturalny kompleks bagienno-torfowy w dolinie rzeki w woj. podlaskim.
D.	Ochrona terenów zalewowych, podmokłych łąk i starorzeczy usytuowanych w nieckowatej dolinie rzecznej na terenie województwa lubuskiego.
E.	Pierwszy polski Park o charakterze morskim. Najbardziej charakterystycznym elementem krajobrazu Parku jest martwy nadmorski klif porośnięty lasem.
F.	Najbardziej rozległe w Europie pola ruchomych wydmy, położone wzdłuż Bałtyku na terenie woj. pomorskiego.

Do tabeli wpisz pełne nazwy parków narodowych oznaczonych cyframi: 2, 3, 5, 9, oraz symbole odpowiadających im charakterystyk.

Cyfra	Pełna nazwa parku narodowego	Symbol charakterystyki
2		
7		
5		
9		

Zadanie 26. (0-3)

**Dokończ zdania dotyczące ochrony przyrody i środowiska w Polsce.
Wpisz określenia lub nazwy w wykropkowane miejsca.**

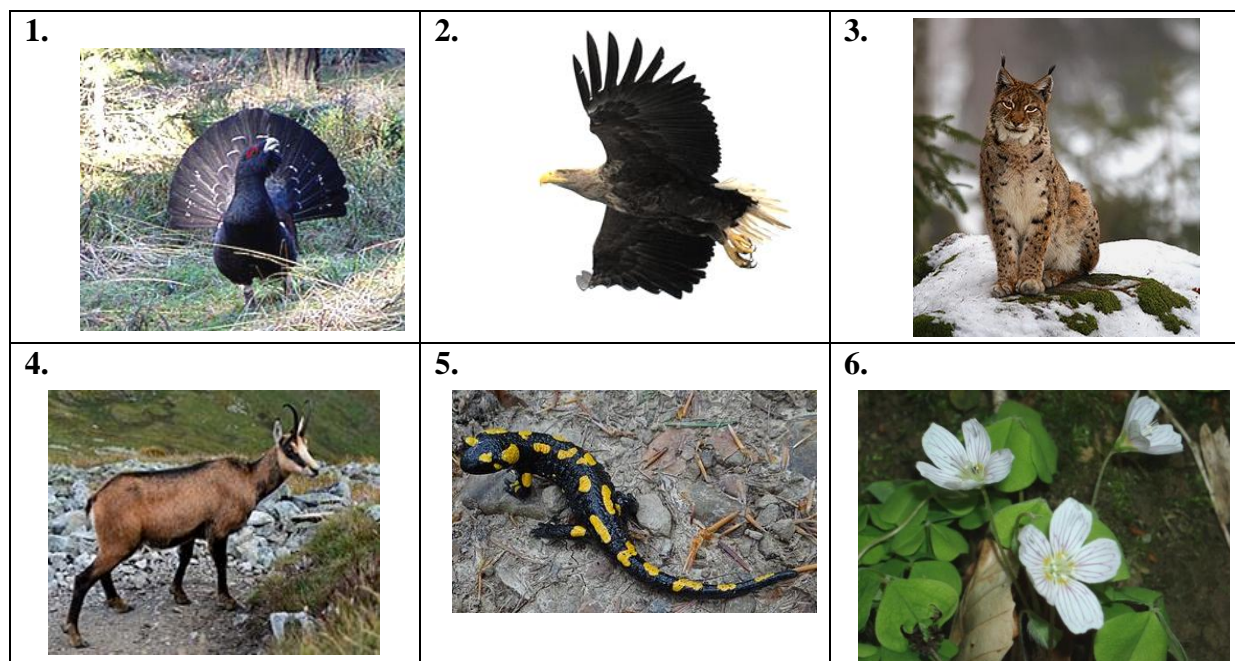
1.	Najwyższą formą ochrony przyrody w Polsce jest .....
2.	Największą powierzchnię wśród polskich parków narodowych ma .....
3.	Ochrona ścisła, wykluczająca całkowicie działalność człowieka obowiązuje w .....
4.	Jednym z parków narodowych, które zostały uznane za Światowe Rezerваты Biosfery i jednocześnie należą do Konwencji Ramsarskiej, chroniącej obszary wodno-błotne ważne dla ptaków jest .....
5.	24 Szczyt Klimatyczny ONZ 2018 odbędzie się w .....

Zadanie 27. (0-3)

Polskie parki narodowe najczęściej mają w swoim logo wizerunek ptaka (np. bielik, głuszc, orlik, batalion, błotniak, żuraw) lub ssaka (np. ryś, jeleń, łoś, kozica, konik polski, ryś). W logo Gorczańskiego PN widnieje przedstawiciel płazów. Niektóre z wymienionych zwierząt przedstawiono na ilustracjach.

Podaj nazwy zwierząt z ilustracji 1, 2, 3, 4, 5 oraz nazwę rośliny ze zdjęcia 6.

(Obowiązuje nazewnictwo z podanej listy.)

Ilustracje 1,2,3,4,5 na podstawie: <https://pl.wikipedia.org>; zdjęcie 6: J. Meller

1 - ..... 2 - ..... 3 - .....

4 - ..... 5 - ..... 6 - .....